

XXII. ULUSLARARASI ASKERİ TARİH KOLOKYUKMU'NUN ARDINDAN

*Doç.Dr. Cemalettin TAŞKIRAN**

Merkezi Brüksel'de bulunan uluslararası Askerî Tarih Komisyonu, Amerika Birleşik Devletleri'nden Japonya'ya kadar uzanan geniş bir saha içerisinde 32 üye ülkeden oluşmaktadır. Bu ülkelerin Silâhlı Kuvvetleri ve üniversitelerinin ortaklaşa oluşturduğu bir millî tarih komisyonları vardır. Türkiye'de de Türk Askerî Tarih Komisyonu (TATK) Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE) bünyesinde oluşturulmuştur. Bu komisyonun, çoğunluğu üniversite öğretim görevlilerinden oluşan 75 genel kurul üyesi vardır.

Uluslararası askerî Tarih Komisyonu her yıl üye ülkelerden birinde bir bilimsel toplantı (kolokyum) düzenler. Genellikle kolokyumun ev sahipliğini yapan ülkenin askerî tarih komisyonu, kolokyumun tartışılacak konuyu belirler ve üye ülkelere duyurur.

Bu yıl uluslararası Askerî Tarih Kolokyumu 9-13 Eylül 1996 tarihleri arasında avusturya'nın başkenti Viyana'da yapıldı. Avusturya Askerî Tarih Komisyonu'nun organize ettiği bu kolokyumda konu olarak: "Crecy'den Mohaç'a, Orta Çağ Sonlarında Askerlik Sanatı ve Savaş" seçilmişti. Yani tartışılacak konuların zaman olarak sınırlaması, İngilizlerle Fransa'nın savaştığı ve Fransızların kaybettiği 1346 tarihli Crecy Savaşı ile Türklerin Macarları yendiği 1526 Mohaç Savaşı arasındaki dönem olarak belirlenmişti. Türk Askerî Tarih Komisyonu Yürütme Kurulu da kolokyuma Türkiye'nin "Osmanlı İmparatorluğu'nda Harp Sanatı ve Mohaç Savaşı" konulu bir bildiriyle katılmasını ve bu bildirin de tarafımdan hazırlanarak sunulmasını karara bağlamıştı. Kolokyuma Türkiye, Türk Askerî Tarih Komisyon Başkanı Hv. Korgeneral Alper AK-

* Genkur. ATASE Başkanlığı Yayın Şubesi Müdürü

SELİ, Genel Sekreter E.Tuğgeneral Selim ERCAN, Yürütme Kurulu Üyesi Prof.Dr. Yavuz ERCAN, ATASE Başkanlığı Arşiv Müdürü Öğ.Kd.Alb. Hüseyin GÖRÜR'ün bulunduğu 5 kişilik bir heyetle katıldı.

5 gün süren kolokyumda diğerlerinden farklı olarak bildiri sunma zamanı çok geniş tutulmuştu. Genellikle 20 dakika olan bildiri sunma süresi, Viyana'da 40 dakika olarak belirlenmişti ve soru-cevap bölümüne de 45 dakika zaman ayrılmıştı. Kolokyumda 12 bilimsel oturum gerçekleştirildi ve bu 12 bilimsel oturumda 21 adet bildiri sunuldu. Kolokyumun sonunda yapılan değerlendirilmede bizim de katıldığımız genel kanaat kolokyumun şimdiye kadar yapılanlar içerisinde bilimsel doyuruculuğu bakımından en iyilerinden biri olduğu yönündeydi. Bu kanaat hemen hemen bütün millî komisyon başkanlarınca ve bizzat uluslararası Askerî Tarih Komisyonu Başkanı Prof.Dr. C.M.SCHULTEN tarafından da birkaç kez ifade edildi. Sizlere bu yazıda kolokyumla ilgili izlenimlerimi ve bizleri ilgilendiren bildirimler hakkında kısa bilgiler vermek istiyorum.

Avusturya Askerî Tarih Komisyonu ev sahibi olarak kolokyum tarihinden çok önce güzel bir organizasyonla bütün katılımcıların otel rezervasyonları, bilimsel toplantıların yapılacağı yerler, kolokyum sırasında ve sonrasında yapılacak geziler için program ve organizasyonu tamamlanmış ve bütün bunlarla ilgili detayları bilgileri içeren programları katılan ülkelerin askerî tarih komisyonlarına göndermişti. Kolokyuma ilgi büyük olmuştu. Viyana'ya gittiğimizde gördük ki Uluslararası Tarih Komisyonuna üye olmayan Fas gibi, Güney Afrika gibi ülkeler de bu toplantıya katılmışlar ve katılan ülke sayısı 38'i bulmuştu. 38 ülkeden 222 delegenin katıldığı büyük bir organizasyon gerçekleştirildi. Viyana'da, Elbette ki "kongre turizmi"de denilen ve ülkelerin tanıtılmasına büyük katkıları olan bu toplantı büyük bir önem taşıyordu.

Türk komisyonu Viyana'nın merkezinde bulunan Mercvr City Oteline yerleştirildi. Diğer delegelerin de büyük bir kısmı bu otelde bulunuyordu. Kolokyumun sürdüğü 5 gün içerisinde delegeler arasında tanışma, bilgi alış-verişi çok sık olarak gerçekleştirildi.

Toplantılar Viyana'nın 14.yüzyıldan kalma meşhur Saint-Etienne kilisesinin yanında bulunan Avusturya Bilimler Akademisi'nin güzel bir salonunda gerçekleştirildi. Oturumlar sabah saat

09.00 da başlıyor, saat 13.00'e kadar devam ediyordu. 13.00-14.30 arası yemek için ara veriliyor, 14.30'da tekrar başlayan oturumlar 18.00'e kadar sürüyordu. 7.988.000 nüfuslu ve 83.855 km² lik Avusturya'nın başşehri Viyana'da 45.000 civarında Türk'ün yaşadığını öğrendik. Gerçekten de sokakta otelde, müzede, stadda hemen hemen her yerde karşımıza mutlaka bir Türk çıktı.

Viyana'ya gitmeden önce, bize gönderilen programdan, oturumlar esnasında Türkiye ve Türklerle ilgili 5 bildirinin sunulabileceğini tespit etmiştik. Bunlar şöyleydi:

– Fransa: “Orduların İşleyişinde Savaş Naraları ve Askerî Müzik, 14-165 yy.

– Romanya- “Mohaç Savaşı'nda Rumen Eyaletleri”

– Yunanistan: “Yeni Top Gücüne Karşı Bir Engel: İstanbul'un Surları.”

–Macaristan: "Osmanlılara Karşı Yapılan Savaşlarda Stratejik Değişiklikler.”

– Bulgaristan: “13. ve 14. Yüzyıllarda II. İmparatorlukta Stratejik Gelişme.”

Bu bildirilerden kolokyum icrası sırasında yeri geldikçe bahsedeceğiz. Ancak biz bu konularla ilgili olarak da tarihî gerçekler açısından kendi görüşlerimizi hazırlayarak Viyana'ya gittiğimizi söylemeliyim.

Kolokyum 9 Eylül 1996 Pazartesi günü açıldı ve resmî açılış konuşmalarından sonra oturumlara geçildi. İlk gün 4 oturum gerçekleştirildi ve genellikle bildiri konuları Avrupa tarihi üzerinde yoğunlaştı.

Ertesi gün ise bütün delegasyonları otobüslerle Viyana'dan Macaristan'a geziye götürdüler. Gezinin amacı Orta Çağ'a ait bir kale ile bir kilisenin gezilmesi idi. Kale olarak Kanuni Sultan Süleyman'ın almanya seferi sırasında ele geçirdiği ve 1532 yılında çok çetin savaşların yapıldığı Köszig kalesi seçilmişti. Otobüsler kale surları dibinde davetlileri indirdiler ve İngilizce, Fransızca ve Almanca dil grupları oluşturularak Macar rehberlerle kalenin gezil-

mesine başlandı. Biz Türk heyeti olarak İngilizce grupla beraberdik. Rehber heyette Türk olduğunu bilmiyordu. Bunun verdiği rahatlıkla hemen kaleyi tanıtmaya başladı: “Bu kale, dedi, biz Macarlar için çok önemli. Zira biz burada Türklere karşı büyük bir mücadele verdik. Kale Türklere karşı 14 gün dayandı ve sonunda Türkler kaleyi terk ederek saat 11.00 de geri çekildiler. Bu günün anısına buradaki kiliseler her yıl o tarihte aynı saatte çanlarını daha bir kuvvetle, daha bir canlı çalarlar. Bu gelenek bugün de devam ediyor. Kalenin önemi şuradadır ki burada 8000 Macar vardı. Oysa Türkler 80.000 kişiydiler...” Rehberin verdiği rakam oradaki bütün delegeleri şaşırttı ve inanmadıklarını gösteren bir “ooo” sesi yükseldi. Kale, küçük bir kaleydi. Macaristan’ın batıya doğru son noktasıydı. Macaristan, Mohaç Savaşı ile zaten Osmanlı’nın eline geçmişti. Delegelelerin bu hayret ifadesi üzerine Macar rehber bir düzeltme gereği duydu ve şöyle dedi: “... Evet, evet, 8.000’e, 80.000, ama Türkler yorgundular, hastaydılar. açlık baş göstermişti, salgın hastalık vardı...” Bunun üzerine Türk Askerî Tarih Komisyonu Başkanı Hv. Korgeneral alper AKSELİ ve Prof.Dr. Yavuz ERCAN müdahalede bulundular. Prof.Dr. Yavuz ERCAN, söz konusu o dönemde Osmanlı ordusunun bütün mevcudununun 150.000 civarında olduğunu dolayısıyla bu mevcudun yarısından fazlasının böyle küçük bir kale için gönderilmesinin mantıklı olmadığını; Türklerin burasını ele geçirmek için zorlandıklarını ve sonunda da ele geçirdiklerini ve bu kalenin Osmanlıların elinde uzun bir müddet kaldığını belirtti. Rehber şaşırdı. Ne diyeceğini bilemedi. “Ama bizde belgeler var. Onlar böyle söylüyor...” diyebildi. Yavuz Hoca “Efendim, bizde de belgeler var. Onlar böyle söylüyor” deyince İsrail, Rumen, Brezilya ve Amerikan delegeleri Yavuz ERCAN Hocayı doğruladılar. Hatta İsrail delegesi “...Türk tarafına bir sıfır fazla konmuş...” diyerek olayı bir espri ile kapattı.

Daha sonra Köszig kalesi civarında kurulan küçük yerleşim yeri gezildi ve oradaki büyük kilisenin yanı başına yaptırılmış olan Osmanlı mimarî üsluplu şadırvan da rehberi âdeta tekbiz ediyordu. Köszigden sonra ise Jack adlı bir orta Çağ kilisesi gezildi.

Ertesi gün Avusturya Bilimler Akademisi salonunda oturumlara devam edildi. Bu oturumların birinde Fransız tarihçi 14. ve 15. yüzyıllarda ordulardaki savaş naraları ve askerî müzik üzerinde durdu; genellikle Fransa örneğini anlatmışsa da Türk ordusundaki mehterden bahsetmeden geçemedi ve Mehter’in “döneminin en iyi örneği” olduğunu ve “muharebeden önce müziğin muharebe sahasını işgal ettiğini” belirtti.

Aynı gün Rumen tarihçi Dr. Mircea Dogaru Mohaç Meydan Muharebesi'nde Rumen Eyaletleri adlı bir bildiri sundu. Bildiride "Mohaçta sadece 2 ordunun veya 2 devletin değil, kıta üzerinde barış ve egemenlik için iki kavramın, iki kültürün, iki medeniyetin çarpıştığını" belirtti ve sonuç olarak da "Macar-Rumen veya Rumen-Macar ittifakı olduğu sürece büyük güçlerin Tuna'da durdurulabildiği, fakat millî çıkar kompleksleri yüzünden veya yöneticilerin kompleksleri yüzünden bunun aksi olduğu zamanlarda da, Mohaç'ta olduğu gibi, hep kaybedildiğini" belirtti.

Bulgaristan'ın sunduğu bildiri ise "13. ve 14. yüzyıllarda II. İmparatorlukta Stratejik Gelişme" başlığını taşıyordu. Benim şahsen de yakından tanıdığım Bulgar tarihçi YAVASEV'in bildirisi ise Bulgaristan'ın Osmanlı hâkimeyetine geçmesinden önceki dömeni anlatıyordu. Her ne kadar 1362-63-64 yıllarında yapılan ve Gümülcine, Filibe ve Sırsındığı Savaşlarından bahsetmişse de asıl konu Bulgaristan'ın kendi iç meseleleriyle ilgiliydi. Bilindiği gibi Bulgaristan'ın tamamı 1396 Niğbolu Savaşı ile Osmanlı topraklarına katılmıştı ki bildiri de bu tarihle son buluyordu.

Macaristan adına bildiri sunan tarihçi Gyula Razso Macarların Osmanlılara karşı giriştikleri savaşlarda uyguladıkları ve zaman zaman gerçekleştirdikleri strateji ve taktikleri anlattı. Asıl olarak da Mohaç Savaşı üzerinde durdu. Kendisiyle gerek Macaristan'da, gerekse Viyana'da yaptığımız görüşme ve konuşmalarda son derece kibar bir beyefendi gibi davrandı ve özellikle son zamanlarda Türkiye'den gelerek Budapeşte'de Türk-Macar ilişkilerine ait önemli konferanslar verildiğini ve kendilerinin bundan çok memnun olduklarını belirtti. Ancak bildiride kullandığı bazı tabirler doğru seçilmemişti. Bildirisinin sonundaki soru-cevap kısmında Prof.Dr. Yavuz ERCAN Hocam bu tabirlerin bazılarını kırıncı olmayan bir üslupla düzeltti.

Yavuz ERCAN Hocamın en çok yadırgadığı konu, Osmanlılardan bildiride, "Hristiyanların düşmanı" olarak bahsedilmesi oldu. Hocam: "...Bu doğru bir tabir değildir. Osmanlı niçin hristiyanların düşmanı olsun? Tebaasında çok sayıda Hıristiyan unsur var... Ayrıca Osmanlılar sadece Hıristiyanlarla savaşmadılar ki. Böyle bir yaklaşım içerisinde olursanız Osmanlı'nın İran üzerine, Mısır üzerine, diğer Müslüman ülkeler üzerine sefer yapmasını nasıl açıklayacaksınız? O zaman da Osmanlı Müslümanların düşmanı mı diyeceksiniz?..." Yavuz ERCAN Hocamın bu sözleri diğer delegeler

tarafından da tasvip gördü. Amerikalı tarihçi, Amerika'nın Irak'a füze atışları yaptığını, şimdi ABD'yi bütün Müslümanların düşmanı mı saymak gerektiğini sordu? Bunun üzerine Macar tarihçi bunu o dönemin bir tabiri olarak kullandığını ve düzeltmelerin yerinde olduğunu belirtti.

Yunanistan'ın hazırladığı bildiriye ise genç bir bayan tarihçi sundu. Bildiride İstanbul'un surlarının zamanına göre çok sağlam yapıldığını, bu yüzden aşılmasının zor olduğunu, ancak Türklerin üstün topçu gücü sayesinde surları yıktıkları ve şehri istilâ ederek Bizanslıları esir ettikleri anlatıldı. Bildiri genel olarak tek kaynaktan alınmış, herkesin bildiği bilgileri ihtiva ediyordu. Bildiri Türk heyeti tarafından dikkatle takip edildi. Bildirinin sonunda yer alan soru-cevap bölümünde ise Prof.Dr. Yavuz ERCAN Hoca söz alarak bir kaç düzeltme yapacağını bildirdi ve özetle şunları söyledi: "...Genç arkadaşımı kutluyorum. açık, anlaşılır bir bildiri hazırlamış. Tatmin ediciydi. Ancak genç arkadaşımız bazı terim hataları yaptı. Onları düzeltmeden geçemeyeceğim. Arkadaşımız İstanbul'un Türkler tarafından alınışını bir istilâ (invasion) olarak değerlendirdi. Bu tabir doğru değildir. O zaman, Orta Çağ'da her savaş bir taraf için "İstilâ" olur. Bu tabir doğru seçilmemiştir... İkinci olarak arkadaşımız Bizanslıların esir olduğunu belirtti. Bu da doğru değil. Bütün Bizanslılar Osmanlı vatandaşı oldular. Dillerine dokunulmadı, dinlerine dokunulmadı, kendi kültürlerini rahatlıkla yaşatabildiler. Eşaret başka, vatandaşlık başka... Bu tabir de doğru seçilmemiştir. Üçüncü olarak, genç arkadaşımız devamlı olarak 'İstanbul' yerine 'Constantinople' dedi. Onu tercih etti. Oysa bugün artık herkes biliyor ki onun adı İstanbul. Ona ısrarla 'Constantinople' demek doğru olmaz... Hem doğru olmaz hem de konunun anlaşılmasını güçleştirir. Eğer arkadaşımız 'Constantinople' yerine 'İstanbul' deseydi konu daha anlaşılır olurdu. Ama arkadaşımız daha genç. İlerde bu tür tabir hatalarını bir daha tekrar etmeyeceğini ve uluslararası toplantılarda daha dikkatli olacağını umarım. ..Teşekkür ederim..."

Hocamın bu haklı ikazı üzerine Yunanlı genç tarihçi ise cevap olarak; Orta Çağ'da İstanbul'a "constantinople" denildiğini, kendisinin de bir tarihçi olarak bu ismi kullanmasının normal olduğunu ifade etmekle yetindi.

Aynı gün öğleden sonra oturumda Finlandiyalı tarihçi Erik WIHTOL "1555'te Jontselada Bir Kar Muharebesi" adlı bir bildiri

sunuyordu. Bu bildiri saat 15 civarında programa alınmıştı. Bu bildirinin sunulduğu sırada çok dikkat çekici bir olay meydana geldi. Erik WITHOL bildirisini sunarken, saat 15.00 olmuştu. Kiliselerin çanları kuvvetle çalmaya başladı. Salon, Saint Etienne Kilisesi'nin hemen yanında olduğu için çanlar sanki salonun içinde çalıyordu. Konuşmacı, çanlar çalmaya başlayınca konuşmasını kesti ve çanların sumasını bekledi. oysa salondaki ses düzeni mükemmeldi ve herkes simültane yapılan tercümleri kulaklıklarından çok rahat dinleyebilmekteydiler.

Kolokyumun dördüncü günü davetliler otobüsle Viyana'dan Çek Cumhuriyeti'ne geziye götürüldü. Bu geziye de heyetçe katıldık. Gezi sırasında Çek cumhuriyeti'nin Avusturya'ya yakın bölgesindeki Vranov ve Bitov Kaleleri gezildi. bu kaleler hakkında geziye katılanlara bilgiler sunuldu. Öğle yemeği, M.Budejovice'de bir askerî kışla gazinosunda yenildi. Öğleden sonra Rokytin Sarayı gezildi ve akşam Viyana'ya geri dönüldü.

Çek Cumhuriyeti'ne yapılan gezi sırasında yaşadığım ilgi çekici bir olayı da anlatmadan geçemeyeceğim... Bitov Kalesi ormanların içine inşa edilmiş, oraya ulaşmak için bir hayli yürüyorsunuz. Gezi de uzun sürdüğü için zaten yorgun oluyorsunuz. O yorgunlukta tekrar otobüslerin olduğu yere yürüyünce geziye katılan herkeste biraz acıkma hissi belirmiş olmalı ki herkes birşeyler atıştırmaya başladı. Biz yanımıza birşeyler almıştık, ama onlar daha önce bitmişti. Bir şeyler bulabilir miyim diye etrafı dolaşmaya başladım. Baktım, birkaç kişi ellerinde iri iri erikler, kırmızı elmalar, afiyetle yiyorlar. Onları nereden bulduklarını sordum. İçlerinden biri - bunun bir Romen tarihçi olduğunu sonradan öğrendim- bozuk bir telâffuz ama güzel bir Türkçeyle "Akin yaptık, akin.. Bak şu bahçeye Akin yaptık. Biz de Osmanlıyız..." dedi. Hem tebessüm ettim hem şaşırdım. Biraz da bana verdiler. "Ganimeti paylaştık."

Askerî Tarih Kollokyumu'nun beşinci günü; 4 bilimsel oturum dapa yapıldı. Bu bilimsel oturumlardan ilkinde; tarafımdan saat 09.10-09.50 arasında "Osmanlı İmparatorluğu'nda Savaş Sanatı ve Mohaç Muharebesi" konulu bildiri, dinleyicilere slaytlar ile gösterilerek sunuldu. Ayrıca dinleyicilere, kolokyuma gitmeden önce Türkiye'de hazırlamış olduğum ve Mohaç Muharebesi ile ilgili broşürler de dağıtıldı. Bunlar Askerî Müzede bulunan o döneme ait objelerdi ki aralarında o dönemin topları, Mohaç'a giden Kösler, Anadolu Beyler Beyi Behram Paşa'nın zirhi da vardı.

Mohaç Savaşı Macarlar için çok önemli. Lord Kinross “The Ottoman Centuries” adlı kitabında Macarların Mohaç için “Milletin Mezarı” dediklerini ve bir Macarın herhangi bir felâkete uğradığı zaman şöyle dediğini yazıyor: “Önemli değil, Mohaç’ta daha fazlası kaybedildi.”

Macarların bu kadar önem verdiği bu konu ile ilgili sunduğum bildiride, Osmanlı ordusunun o dönemdeki gücünün daimî bir orduya sahip olmasından kaynaklandığını belirterek, o dönemdeki ordunun top ve diğer ateşli silâhlardaki üstünlüğünden bahsettim. Osmanlı ordusunun o zamanki teşkilâtından sefer için lojistik hazırlıklarından, Tuna’dan hareket eden “İnce Filo”sundan bahsettim. Osmanlı ordusunun İstanbul’dan Mohaç’a yürüyüş plânından lojistik hazırlığından ve Mohaç Savaşı’nda başarıyla uygulanan taktiklerinden bahsettim. Bunlara ait harita, obje ve resimleri de slayt makinesi ile ekrana yansıtım.

Bildirimizi müteakip, karşılıklı olarak yapılan soru-cevap bölümünde, dinleyiciler tarafından en çok soru bize soruldu. Karşılıklı olarak sorulan sorular ve verilen cevaplar genellikle aşağıda belirtilen şekilde cereyan etti.

Bir Fransız tarihçi, kendisinin 15. ve 16. yüzyıl uzmanı olduğunu ifade ederek, bu söz konusu iki yüzyılın en büyük gücü olan muhteşem Türklerin, bu gücünü daha sonraki yüzyıllarda neden devam ettirmediğini sordu. Kendisinin bir cevabı olduğunu, bizim bu konudaki yorumumuzu istediğini belirtti.

Bu Fransız tarihçiye cevap olarak, Osmanlı İmparatorluğu’nda; Fatih Sultah Mehmet, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman gibi çok güçlü padişahların peşpeşe başa geçtiğini, ancak Kanuni Sultan Süleyman’dan sonra başa geçen padişahların çok güçlü olmadıklarını, çoğunun çocuk ve gelişmemiş olduğunu, bu padişahların aynı zamanda dünyadaki bilimsel gelişmeleri yakından takip etmemelerinin, bunun başlıca sebebi olduğunu ifade ettim.

Bir amerikalı tarihçi, sunduğum bildiride, o dönemdeki askerî taktiğin taarruza dönük olduğunu belirtildiğini ancak, daha sonra muharebe sırasında uygulanan “Hilâl Taktiği’nde” savunmada kalınarak ilk hareketin düşmandan gelmesinin beklendiğini söyledi ve bunu nasıl değerlendirdiğimi sordu.

Bu soruya da cevap olarak, Türklerin bu savunmayı kendi topraklarında değil, savaşmak üzere gelinen düşman topraklarında yaptığını, yani Osmanlıların o toprakları taarruz ederek ele geçirmek üzere geldiğini ve taarruz savaşında ilk hareketin düşmandan beklenmesinin uygulanan taarruz plânının bir gereği olduğunu ifade ettim.

Bir Rumen tarihçi de, oturma başkanından söz talep ederek, bir düzeltme yapacağını beyan etti. Rumen tarihçi, Türkiye'nin bildirisinde ilk daimî ordunun Osmanlılarda teşkil edildiğinin belirtildiğini, halbuki o sıralarda diğer ülkelerde de daimî ordunun var olduğunu açıkladı.

Rumen tarihçiye verilen cevapta, sunulan bildiri de, o tarihte diğer ülkelerde daimî ordunun olmadığı konusunda bir ifadenin kullanılmadığı ancak; ilk daimî ordunun Osmanlılarda olduğu ve bu ordunun, daimî orduya sahip olan diğer ülkelerin ki ile kayıslanamayacak şekilde güçlü olduğunun vurgulandığını belirttim.

Bir İngiliz tarihçi de, kendisinin 16. ve 17. yüzyıl uzmanı olduğunu belirterek, bildiri de Türklerde topçuluğun çok güçlü olduğu ve Mohaç'ta da bu sebeple kesin sonuç alındığı gibi bir anlam çıkardığını, eğer bu doğruysa, niçin aynı top gücünün Rodos Adası'nın birkaç kez kuşatılması sırasında başarılı olmadığını sordu.

Ben de cevap olarak Rodos gibi adaların ele geçirilmesinin kararlarda bulunan kalelerin ele geçirilmesiyle mukayese edilemeyeceğini, denizlerden yapılan kuşatmaların fevkalâde zor olduğunu, ayrıca adalara kuşatma için götürülen topların gemilerle taşındığını bunun da hem sayı hem de büyüklük olarak bir sınırlama getirdiğini belirttim. Ama sonunda Rodos Adasının da ele geçirildiğini söyledim.

Avusturya Devletinin 1000 nci kuruluş yıldönümü münasebetiyle Viyana'da düzenlenen, XXII nci Uluslararası Askeri Tarih Kolokyumu'nda konu olarak seçilen "Mohaç Savaşı ve Osmanlı İmparatorluğu'nda Harp Sanatı", gerek bildiri muhtevası, gerek slayt ve broşürleri ile çok ilgi çekti ve Uluslararası Askerî Tarih Komisyonu Başkanı tarafından kolokyumun en önemli bildirilerinden biri olarak değerlendirildi.

Bu bilimsel toplantıya güçlü bir heyetle katıldı. Çeşitli ülkelere toplantıya katılan tarihçilere Mohaç Savaşı'nı bütün yönleri

ile anlatma ve Osmanlı Harp Sanatı hakkında bilgi verme imkânı doğdu.

Toplantıda sunulmuş olan bildiriler içinde, bizim sunduğumuz bildiriye, oldukça fazla miktarda soru tevcih edildi. Ve verdiğimiz cevapların diğer delegeler tarafından dikkatle ve ilgiyle izlendiği de müşahade edildi.

Uluslararası bilimsel toplantılara katılmanın faydaları, bu kolojyumda bir kez daha görüldü. Özellikle uluslararası plâformlarda diğer ülkelerin delegeleriyle karşılıklı görüşmeler yapmak suretiyle, onların yanlış bildikleri veya bilmedikleri olayların ve önyargıların düzeltilmesi imkânı da bulunarak Türk kültürünün tanıtılmasına bir parça katkıda bulunulmaya çalışıldı..